

vws-cahiers

bibliotheek van de westvlaamse letteren

driemaandelijks uitgave van de v.z.w.
VERENIGING VAN WESTVLAAMSE SCHRIJVERS
onder de auspiciën van de Provincie

jg. III, nr. 2/B — zomer 1968

jaarabonnement : 100 fr.

redactie en beheer : Raf Seys

RAYMOND HERREMAN

★ ZOALS EEN MEER ★

13

Inleiding Pieter G. Buckinx

Raymond Herreman behoort tot de generatie die na de eerste wereldoorlog in het tijdschrift 't Fonteintje aan het woord gekomen is. Hij werd geboren te Menen op 21 augustus 1896, volgde de normaalschool te Gent en

werd nadien onderwijzer, ambtenaar, journalist en directeur van de stenografische dienst bij de Belgische Senaat. In 1921 stichtte hij samen met Maurice Roelants, Richard Minne en Karel Leroux het tijdschrift 't Fonteintje (1921-1924), waarin de traditie van Van Nu en Straks werd voortgezet. Later werd Raymond Herreman redacteur voor Vlaanderen van het tijdschrift Forum (1932-35) en sedert 1945 (stichting) maakt hij deel uit van de redactie van het Nieuw Vlaams Tijdschrift. Hij is lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde (1946).

Al heeft Raymond Herreman ontelbare kritische beschouwingen geschreven, die van een helder inzicht en een milde wijsheid getuigen, het is toch vooral als dichter dat hij de aandacht verdient. Met zijn dichtbundels *De roos van Jericho* (1931), *Het helder gelaat* (1937), *Wie zijn dag niet mint zal ten onder gaan* (1940) en *De minnaars* (1942) veroverde hij een heel eigen plaats in de hedendaagse poëzie.

Raymond Herreman debuteerde in 1914 met een bundeltje gedichten *Eros* dat hij samen met Maurice Roelants publiceerde en waarin beide dichters zich schuil hielden achter de pseudoniemen Raymond Vere en Maurice Minne.

Terwijl de expressionisten, na de eerste wereldoorlog, een gans nieuwe poëzie nastreefden en zich afkeerden van de traditionele vormen, om aan het gedicht een nieuwe vrije vorm en een humanitaire inhoud te geven, bleven Raymond Herreman, Richard Minne, Karel Leroux en Maurice Roelants de traditionele vormen eerbiedigen en schreven een poëzie die nauw aansloot bij de vorige generaties. Het tijdschriftje 't Fonteintje dat deze dichters groepeerde, was dan ook bedoeld als een reactie op de buitensporigheden en de vormexperimenten van de expressionisten. Jan Van Nijlen, die later een kleine bloemlezing uit het werk van de dichters van het Fonteintje samenstelde, schreef in de inleiding: „Deze vier jongelingen is een gave gemeenzaam: zij zijn niet ontbloot van gezond verstand. Dat is

*Ik, bij koeien grootgebracht,
droomde wakker elke nacht
van paleizen met prinsessen,
die om prijs hun zwarte tressen
vóór mijn weiger aangezicht
deden wiegelen van licht.
Had ik er één uitverkoren,
moest zij gauw mijn mismoed horen,
dat ik al haar moeskens moe,
weer verlangde naar mijn koe.*

Eenzaamheid en weemoed vormen de ondergrond van dit ironisch spel, waarachter Raymond Herreman zijn gevoeligheid verbergt. Achter de speelse en betoverende woorden schuilt een

*Zij zaten samen voor een gouden glas,
vroeg in de ochtend, aan een koel terras.*

*Zij dronken niet; tenzij elkanders ogen,
met blikken die — zo bitter jong — niet logen,*

*en spraken niet: de taal der liefde was
hun vreemd of geen van beiden boeken las.*

*Zij keken mijn kant uit en zagen niet
hoe spot in mij worstelde met verdriet.*

De tweede, nog belangrijker dichtbundel van Raymond Herreman *Het helder gelaat* werd in 1938 bekroond met de driejaarlijkse Staatsprijs voor poëzie. In deze bundel die, naar het woord van dr. August Vermeylen, onder het allerrijpste van de heden-daagse kunst te rangschikken valt,

in deze tijd van anarchie niet zo alle-daags. Zelfs niet bij dichters.” Al debuteerde Raymond Herreman op achttienjarige leeftijd, hij was vijfen-dertig jaar oud toen zijn eerste be-langrijke dichtbundel *De roos van Jericho* verscheen. Wie de bundel thans herleest wordt nog steeds getroffen door de dartele en ironische toon van deze verzen. Zoals in de beste gedich-ten van Richard Minne sluit deze dartele ironie bij Herreman een meer tragische kijk op het leven echter niet uit en vaak treft ons de diepere ont-roering, die achter de schijnbaar ge-moedelijke woorden trilt. Raymond Herreman heeft echter een afkeer van alle sentimentaliteit, die hij dan ook achter een zachtmoedige spot ver-bergt. Zo in volgend vers, waarin hij met een glimlach de herinnering op-roept aan zijn jeugd:

verborgen verdriet. Men raadt de droefheid achter de glimlach; de speel-se fantasie en de spot worstelen met de pijn:

peilde Herreman naar de diepte van de ziel en naar de raadsels van leven en dood. Het ironisch spel maakte plaats voor een verinnerlijking en een verdieping van het gevoel. De dichter verbergt zich niet meer. Daardoor kreeg zijn vers een directer en op-rechter klank. De weemoed om het

verlies van de jeugd en de droefheid om het vergaan van de dingen knagen aan dit gevoelig, naar geluk strevend hart, dat ten slotte berusten zal in het besef van onze vergankelijkheid. Maar de dichter verzaakt slechts met droefheid de glans van het leven en de schoonheden van deze aarde. „In 'Het helder gelaat' heeft Herreman ongetwijfeld het hoogste gegeven waar-

toe hij in staat was op het ogenblik dat hij de daarin opgenomen gedich-ten schreef. Zij zijn een volmaakte uit-drukking van zijn innerlijke bezie-ling” getuigde André Demedts. Vol-gend hooglied, met de onvergetelijke laatste versregels betekende een hoog-tepunt in de poëzie van Raymond Herreman:

*Hoe zal ik het hooglied zingen
met de woorden van iedere dag?
Mijn keel is niet te bedwingen,
al heb ik geen naam voor mijn lach.*

*De toekomst bestraalt het verleden,
uw stem roept mij ver en bij;
de kim golft aan al uw leden,
gij zijt berg en dal in de mei.*

*Uw heup duizelt naar uw lenden,
maar langs uw dij stort ik neer;
de bergstromen die mij doorrenden,
monden uit in uw schoot als een meer.*

*En nooit is dit lied uitgezongen,
de wereld deint oeverloos,
en die zee is in bloemen gesprongen
en uw borst is de schoonste roos.*

De derde dichtbundel van Herreman *Wie zijn dag niet mint zal ten onder gaan* verscheen in 1940. Hij is rustiger van toon en getuigt van een grote levenswijsheid. De dichter aanvaardt het leven, omdat het leven, ondanks alles, goed is om geleefd te worden. Ook in zijn laatste bundel *De minnaars* is dat levensgevoel aanwezig, maar het heeft nog aan verinniging en aan bezonkenheid gewonnen. Hart en geest hebben zich verzoend en de dichter heeft zijn eigen levenswijsheid ver-worven.

Naast de traditionele vormgeving, die men in zijn beste gedichten klassiek mag noemen, treft het werk van Raymond Herreman door zijn grote oprechtheid en zijn vaak ontroerende eenvoud. Hij heeft een afkeer van plechtigheid en pathos. En toch gaat er van zijn gedichten een grote wij-ding uit. Bovendien bezit hij een zui-

ver gevoel voor ironie, een uit wee-moed en wijsheid gepuurde ironie, die aan zijn poëzie een zeldzame bekoor-lijkheid verleent. Al publiceerde Raymond Herreman na „De minnaars” geen dichtbundel meer, toch blijft hij als essayist en kroniekschrijver een grote bedrijvigheid aan de dag leggen. Sedert jaar en dag verzorgt hij in het dagblad „Voor-uit” zijn van een milde objectiviteit getuigende *Boekultjes* waarin de dichter en de criticus, die zijn klein hand-boek van het geluk *Vergeet niet te leven* heeft genoemd, ook zijn lezers aanzet, door de wijsheid, de goedheid en de schoonheid, het klein geluk van elke dag te leren waarderen. Terecht heeft dr. R. F. Lissens hem dan ook „een glimlachend epicurist” genoemd.

Pieter G. Buckinx

DE DOOD

Zij stierf, Eurydice, zij stierf :
de mare ging over 't luide land
dat zij nu onder de schimmen zwierf.

Ik glimlach, en ik druk een hand,
mijn woorden klinken ver en ijl,
ik steun mijn armoe aan een wand;

mijn voeten gaan, maar ik verwijl
bij Eurydices laatste blik;
mijn stap houdt stil, en zie, ik ijl,

van een onmenselijke schrik
gestuwd, naar 't land zonder zon of wind,
om haar te zien, één ogenblik;

want 'k heb haar niet genoeg bemind,
zij stierf vóór ik haar had begeerd,
en nu zij niet meer wederkeert,
is van haar dood de wereld blind.

DE ROOS VAN JERICHO

Wij hebben gene banier
boven ons hoofd geheven,
Wij hebben niet het rapier
in molenwieken gedreven,

doch waar wij dadenloos keken
naar 't wolken van de lucht,
en speurden naar het teken
der vooglen duistre vlucht :

is de bloem in onze mond
gegroeid : de roos van Jericho,
die zonder reden bloeit of grond.
Wij dichters, wij zijn zo.

EEN OGENBLIK EEUWIGHEID

Men wordt soms wonderlijk licht
van de aarde geheven
naar het licht.

Het is geen drang, geen overmoed
die lossen 't leven
onder de voet,

doch een willoos stijgen, tot
duizelende klaarte :
loodrecht schot

dat de naam van zijn doel niet kent
en hemel en aarde
is ontwend.

Mens en God hebben respijt,
de hollende tijd
wordt eeuwigheid.

DE STOET

Het huppelende kind,
de grijsaard jong van jaren,
de eenzaat en de paren,
de fox en hazewind,

de zon, de wolk, de wind,
de rij kastanjelaren,
de eenzame lantaren,
de straatsteen en het grint,

't volgt alles op mijn voet
met groeten en met aaien.
Wat trekt er in mijn bloed,
dat mij als vlag doet waaien,
en 't hart mij fluiten doet
als pijper van die stoet ?

BINNENWAARTS

Om beurten klaar, om beurten duister,
gelijk een licht dat komt en gaat,
raad ik nog van het licht de luister
als het mijn oog in schaduw laat.

Ik heb het leven zelf gewonnen,
ik ben mijn ernst, ik ben mijn spot;
en is mijn wildste kreet bezonnen :
het armst gezang verslaat het lot.

Ik ben mijn blijdschap zonder einde,
die donker licht en gouden licht,
en mijn gedicht, het schraal omheinde,
is hoog en diep op God bedacht.

DAT MEN HET NIET TRAGISCH MOET OPNEMEN

Als voor een verre reis, als voor een scheiding,
maak ik mij u gereed.
Bij zulk bezoek past wat decorum, wijding,
of iemand overleed.

De deur ging open, en daar tradt gij binnen.
Zit even, asjeblief.
Zie de verslagenheid van wie mij minnen;
en allen zijn mij lief.

Dan zal ik trachten luchtiger te spreken :
zo ernstig is het niet;
wij wisten toch, dat eens de draad zou breken,
en om dit klein verdriet

van voor te gaan, waar allen moeten komen,
past geen kleinmoedigheid,
maar wel iets als vertedering, een vrome,
kiese blijmoedigheid.

En dat wij 't laatste samenzijn niet storen
met luid of stom beklag :
wij zullen van elkander nog wel horen;
morgen is nog een dag.

BALLADE VAN DE HAZERUG

Prins der getijden, op uw vroege velden
weidt reeds het lam, en huivert de radijs
frisser dan alle waatren die ooit welden
uit zeven bronnen van het paradijs.
Doch reik mij twintig oesters uit het ijs,
dat ik vergeten mag des werelds euvlen.
En toch, gevlijd aan mijn liefs zoete heuven,
honger ik liever in dit paradijs.

Radijs en oester : maar de rug der hazen,
dubbel gekruid, voert naar een paradijs,
waarvan wij in de wijze boeken lazen
die de eeuwigheid herkennen in de spijs.
Prins Buning, prins Fernand, wij aten wijs,
en beter was mij nog met u te keuven.
En toch, gevlijd aan mijn liefs zoete heuven,
honger ik liever in dit paradijs.

Op zee en in de lucht, langs berg en dalen,
maken miljoenen weer hun laatste reis;
tot op het been vermagerd tot twee malen,
derfden wij vrijheid, voedsel, liefde en peis.
Voor elke hazerug betaalden wij de prijs :
dies, reken ons de hazen niet tot euvlen.
En toch, gevlijd aan mijn liefs zoete heuven,
honger ik liever in dit paradijs.

Prins, wie gij zijt, laat minder mensen sneuven :
neem vree met geur van hazerug tot spijs !
En toch, gevlijd aan mijn liefs zoete heuven,
honger ik liever in dit paradijs.

OP JAPANS

Dit zal vergaan, zo 't al vergaat,
de blijde kreet, de arme bede,
het helder en het droef gelaat,
en dit papier, en Japan mede.

De stap die nadert langs de straat
meldt ons ' voorbij ' met elke schrede;
dra wordt tot stof ons laatst gewaad,
en dit papier, en Japan mede.

Of God u, of de duivel slaat,
trek het rapier niet uit de schede :
de tijd ontbindt de felste smaad,
en dit papier, en Japan mede.

Maar dankbaar om wat komt en gaat,
met leven en met dood in vrede,
meet deze verzen naar hun maat,
en dit papier, en Japan mede.

Het gedicht

Hoe zoet het drinken zij, word wijn.
Gij voelt u zat van vreugden wezen
en rijk zijt gij gevoed van pijn.

Bestendig is om u de zegen
van licht en schaduw, en de nacht
straalt u rof volle klaarte tegen.

Smelt dan en ruis, gelijk een drucht
van rijpe druivelaar, o mijn
blij haat, voor iemand die mij wacht:

beter dan dronken, wijn te zijn.

GEZICHT VANUIT DE TRAM

Dag, jong meisje dat de straat oversteekt vóór
mijn wachtende tram.
In uw nauwe broek huppelt gij als een gazelle
voorbij en even tam,
En rechthoekig dan nóg een straat over, maar, pas op,
het verkeer is niet open.
Als mijn tram niet gesloten was, sprong ik eruit
om u na te lopen
En u te waarschuwen, dat men leven moet volgens
het verkeersreglement
En men zijn verlangen niet mag volgen tenzij met de
toelating van de verkeersagent.
Ik zou u meatronen buiten zijn bereik en u leren
uw gedrag beter te bezinnen...
Maar het zou niet baten, want wij zouden elkander tegen
alle reglementen in beminnen.

ZOALS EEN MEER

Zoals een meer dat moegeresid
en van geen bronnen meer gespijsd
zich op de bergrivier bezon,
lag ik gestild in late zon.

(Voor niemand is een wederkeer,
en wie getroost en zonder zeer
zijn winters dagen proeven kan,
hij hete zich een zalig man.)

Naar maat betaald des levens tol,
rekende ik mijn jaren vol,
zodat ik zonder schuld of last
kon gaan als een voldane gast.

Doch welke lent is daar ontloken
en van mijn verre berg gebroken,
dat onverhoopte waatren
plots aan mijn boorden klaatren?

Uit *De roos van Jericho* (1931): De dood, De roos van Jericho, Een ogenblik eeuwigheid; *De minnaars, gevolgd door Het wit papier en Art poétique* (1942): De stoet, Binnenwaarts; *Album 1944* (1944): Dat men het niet tragisch moet opnemen; *Vergeet niet te leven* (1942): Ballade van de hazerug; *Wankelbaar evenwicht* (1967): Op Japans, Het gedicht (handschrift), Gezicht vanuit de tram, Zoals een meer.

BIBLIOGRAFIE

Eros, verzen, o. ps. Raymond Vere, blz. 58-106 (samen met Maurice Roelants, o. ps. Maurice Minne), Eigen beheer, 1914. *Verwachtingen*, drie korte toneelstukken: Yme, Liefde, De stervende, blz. 1-18, 19-34, 105-131, o. ps. Ray Vere (samen met Maurice Roelants, o. ps. Maurice Minne), Eigen beheer, 1916. *De roos van Jericho*, verzen, 138 blz., A.A.M. Stols, Brussel-Maastricht, 1931. *Vlaamsche arbeiderspoëzie*, een bloemlezing v. gedichten v. arbeiders, met inl., 16 blz., extra-nummer v. Helikon, A.A.M. Stols, Maastricht-Brussel, 1931. *La Flandre Littéraire*, essay, 29 blz., uitg. Vlaamsche P.E.N.-Club, 1931. *Vlaamsche verzen van dezen tijd*, bloemlezing, verz. en ingel. door Marnix Gijsen en R.H., 75 blz., Bigot en Van Rossum, Amsterdam, 1934. *De hedendaagsche Vlaamsche letterkunde*, essay, 16 blz., Salon der Letterkunde, Wereldtentoonstelling te Brussel, 1935. *La littérature flamande contemporaine*, essay, 16 blz., Salon de la Littérature, Exposition Universelle et Internationale de Bruxelles, 1935. *Het helder gelaat*, verzen, blz. niet genummerd, typografisch verzorgd door Hélène Denis-Bohy en uitgevoerd in het „Atelier van het Boek” v. h. Hoger Instituut voor Sierkunsten, 35 exx., niet in de handel, Brussel, 1935; 2de dr., 33 blz., Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam, 1937. *Arbeiders dichten*, een bloemlezing v. gedichten v. arbeiders, met inl., 63 blz., De Garve, Brugge, 1937. *Wie zijn dag niet mint zal ten onder gaan*, verzen, 58 blz., Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam, 1940. *Zeg mij hoe gij leest*, nota's bij de lectuur, 98 blz., A. Manteau, Brussel, 1941. *De minnaars, gevolgd door Het wit papier en Art Poétique*, verzen, 120 blz., A. Manteau, Brussel, 1942. *Vergeet niet te leven. Klein handboek van het geluk, I*, proza, 192 blz., A. Manteau, Brussel, 1943; 2de licht gew. dr., 1945. *Album 1944* (samen met Richard Minne), proza en verzen, 189 blz., A. Manteau, Brussel, 1944; daaruit afzonderlijk *Pan. Klein herderspel bij wijze van „Lever de rideau”*, toneel in verzen, 25 exx., 11 blz., L'Atelier du Livre, Brussel, 1953. *Vlaanderen, let op uw zaak*, essay, 38 blz., S.M. Het Licht, Gent, 1945. *Dictionnaire des Littérateurs*, in samenwerking met Fr. Closset en E. Vauthier, 158 blz., Maison Larcier, Brussel, 1945.

Gedichten, verzen, keuze samengest. en ingel. door Fr. Closset, 55 blz., A. Manteau, Brussel, 1956. *Boekultjes*, kritiek, keuze samengest. en ingel. door Bert Ranke, 184 blz., Vlaamse pockets, Heidelberg, Hasselt, 1960. *Achilles Mussche*, essay, met bloemlezing uit A.M., 48 blz., Monografieën over Vl. Letterk., Helios, Antwerpen, 1966. *Wankelbaar evenwicht*, verzen, bloemlezing, 76 blz., Vlaamse pockets, reeks Poëtisch erfdeel der Nederlanden, Heidelberg, Hasselt, 1967.

★

R.H. schreef voor de B.R.T. volgende (gestencilde) essays: *Goethe* (30 blz.), *Anthologie Richard Minne* (23 blz.) en luisterspelen: *De ontmoeting* (vert. uit het Frans v. Charles Bertin, 66 blz.), *Nathan en Tabileth* (vert. uit het Engels v. Barry Bermange, 37 blz.), *Het somber slot* (vert. uit het Engels v. Louis Mac Neice, 60 blz.). Als overdrukken uit de Verslagen en Mededelingen van de Kon. Vl. Acad. verschenen het essay *De dichteres Christine D'haen* (1951, blz. 195-205) en *Begroeting van dr. Herman Thiery* (1967, blz. 662-666). Hij werkte mee aan de verzamelbundel „Familiealbum. Vlaamse auteurs schrijven over hun voorouders”, Ontwikkeling, Antwerpen, 1955, blz. 40-43.

LITERATUUR

F. CLOSSET, *Over den dichter R.H.*, A. Manteau, Brussel & Université de Liège, 1942, 77 blz. F. CLOSSET, *R.H. Critique et moraliste*, overdruk uit het *Album René Verdeyen*, A. Manteau, Brussel, 1943, blz. 67-84. F. CLOSSET, *R.H. De dichter en de criticus*, A. Manteau, Brussel, en Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam, 1944, 494 blz., inl. tot blz. 120 en verder bloemlezing. F. CLOSSET, *Die van 't Fonteintje*, bloemlezing, bibliografie en aantekeningen, A. Manteau, Reeks Museion, Brussel, 1948, 186 blz. F. CLOSSET, *R.H.*, Monografieën over Vl. Letterk., A. Manteau, Brussel, 1961, 45 blz., inl. tot blz. 16 en verder bloemlezing. J. DE CEULAER, *R.H.* in *Te gast bij Vlaamse auteurs*, eerste reeks, De Garve, Antwerpen, 1962, blz. 40-46. J. FLORQUIN, *R.H.*, in *Ten huize van...*, tweede reeks, Davidsfonds, Leuven, 1964, blz. 57-72. J. VAN NIJLEN, *De dichters van 't Fonteintje*, Boosten en Stols, Maastricht, 1942.

EURAL SPAARKAS

Europese Hypotheekmaatschappij & Spaarkas N.V. • Private Spaarkas

UW SPAARKAS

ANTWERPEN : Lange Lozanastraat 238. Tel. 03/38.79.45/46.

BRUSSEL 6 : Henri Jasparlaan 96. Tel. 02/38.12.61.

HASSELT : Zuivelmarkt 9. Tel. 011/257.81.

ROESELARE : Jan Mahieustraat 23. Tel. 051/243.27.

Lidmaatschap van de Vereniging van Westvlaamse Schrijvers (auteurs en sympathisanten): 100 fr. per jaar, abonnement op de V.W.S.-Cahiers inbegrepen. — Giro 5167.79 t.n.v. Raf Seys, „De Rumberg”, Ringlaan, Koekelare. — De V.W.S.-Cahiers zijn niet in de boekhandel noch per afzonderlijk nummer te verkrijgen. •

Druk Dewilde, Stationsstraat 51-53, Handzame.